

הצגה חדשה

* עליתו ונפילתו של ארתורו אוי (הבימה) - למחזותיו של ברטולד ברכט תכונה המרגיזה את כל מי שאינו מזדהה עם דעותיו הפוליטיות: מכולם גורף ריח חזק של תעמולה. במחזות הטובים יותר (הנפש הטובה מסצ'ואן, מעגל הגיר ה-קאווקי) נבלעת התעמולה בכל החוויה ה-האנושית שמתאר ברכט ובטיפוסים התלת-מימדיים המרשימים בהם הוא עוסק. למרבה הצער, אין אנתורו אוי שייך לסוג זה. זוהי פארודיה מאקאברית על עלית הגאצים בגרמניה ובאוסטריה. המחזה מתאר כביכול קורותיו של גנגסטר איטלקי בשם אוי, כשיקאגו המתחיל כפושע קטן וחונף באשפתות העיר ועולה לגדולה כאשר בעלי הון, נציגי הקאפיטליזם, משתמשים

מישה אשרוב ב"ארתורו אוי"

בו לקידום האינטרסים הפרטיים שלהם. ב-סופו של דבר מפנה להם הגולם שיצרו את גבו, ויחר עם חבר מרצחיו משליט טרור גם על אלה שעזרו לו להפעיל לשלטון. הדמיון בין גיבורי ארתורו אוי לבין היסטוריה וסגנון גלוי לעין, אך הדמויות במחזה ומוטו יותר לקרקטורות גרוטסקיות מאשר אנשים חיים. העלילה מתמירה לתאר ב-עג מר את השתלשלות המאורעות ב-דמגיה לפני מלחמת העולם השנייה. אבל שיה לומר שהיא מנתחת אותם לעומק - עיקר כאשר היא שמה בפי דמויות שונות ליצות שולקחו ישר מכתבי מארקס או שהיא מציגה את העם הגרמני כאוסף יצירות תמימות, שנפלו בפח שטמן להם מן פושעים חסרי מצפון.

רק השחקנים לא יובאו. אולם דבש הוא ככל זאת ברכט, ואף כי ארתור אוי רחוק מלהיות שיא יצירתו, יש בו מר מספיק להצגה מרתקת, כתנאי שה-נוע מצליח להעביר לקהל את הסרקום, אלוג והאימה הטמונים גם יחד בסיפור צות זה.

הבימה לא הצליחה במצע זה. היא גם יצרה תפאורות מרשימות מאד ובמאי בה לשבתים בלונדון. הצדה היא ש-מה לא הביאה גם צוות שחקנים, כי שמופעים בהצגתו החדשה של ה-טרון הלאומי מצליחים להיות מבושמים, י תנועה ופה חושפים בכשרון רב את מגרעותיו של המחזה. כך שבמקום ה-חריפה ומקוממת, מוגשת לקהל הצגה בה ומייגעת.

יחידו מבין השחקנים שהראה נכונות עמק בתפקידו היה מישה אשרוב. הוא את אוי כפחזן שפלי, מוג לב, היסטרי, בצע וכבדו. כל אלה הן אמנם תכונות חיוניות לדמות, אולם חסר להם בה מימד של כח עצור אשר בעזרתן לט אוי על אקדחיו השכירים ובסופו דבר על אומה שלמה.

תערוכות

חדש בגלריות

* * * * * אויאש הופשטטר (גל-ריה דוג'ה, תל-אביב). רישומים בשחור-לבן, בנוסח של אקספרסיוניזם-סוריאליסטי. ה-רישום עשוי בדומה לרומן החדשי: סיפור בתוך סיפור בתוך סיפור. עלילות מיסטיות שבהן מובילה דמות אחת לאשכולות של דמויות נוספות, על רקע גופים שקופים, מרומים בעדינות. הדמויות המרחפות באויר מעוותות, נפוחות, בעלות סרופורציות משתנות לסירוגין: גופות דקים וראשים גדולים ולהיפך. הכל נתון באווירה קשה של חולניות, פחדים ופסימיזם. המונות השמן המועטית הן בעצם רישומים עשויים בצבעי חום-שחור. תערוכה נדירה.

* * * * * ילדי כתי ספר (בית-ציוני אמריקה, תל-אביב). אין סרטים, אין תמונות, אין נאביבות. התערוכה מלאה פנטסיה כפי שרק ילדים יכולים לדמיין והיא מחולקת לשניים: ציור מגמת, וציור אישי.

ציורים אלו מתארים את סוף המאה, את הרובוטים, המדע הדמיוני, אברים מלאכותיים, ילדי מבחנות, לוחמים, פצצות אטום. האנשים בסידרה מגמתית זו הם אנשי חלל, מפלצות נוסח 1984, יצורי מאדים. הערים הן מפלצות דחוסות באנטנות של טלוויזיות, והצבעים הם צבעי יסוד חריפים שנוקחו מהסיפרות המצויירת: צהוב, אדום, כחול ושחור.

הסידרה האישית, מתארת רובה ככולה מחדים בנוסח סוריאליסטי: ערימת גולגולות, חבל תליה, דמויות שסועות. החלק הגרוע שבתערוכה: העבודות של החוגים לציור, שבהם דוחסים לתלמידים את הכללים ה-מונטונים של ציור "מקצועי" מבלי לפתח את אישיותם.

רוסיה - בפורנוגרפיה

קשה להאמין, אבל המוצר האחרון של המחתרת הספרותית ברוסיה, הוא סידרת סיפורים מצויירים בעלי גוון פורנוגרפי מופנן, אשר הוגנבו לאחרונה אל המערב ויוצאו כנראה לאור בקרוב.

הסיפורים, המורכבים מ-150 ציורים וכעשרים וחמש אלף מילים, מתארים את הרפתקאותיה של אוקטיברניה (על שם מהפכת אוקטובר), נערה שהיא התגשמות התורה המארקסיסטית, הנאבקת בכוחות האופל האימפריאליסטיים. במשמיות הרבות היא נודדת ממיזבר גובי ועד לקובה, ונאנסת בין היתר גם על-ידי גורילה.

"הרפתקאותיה של אוקטיברניה" הם פרו עבודה משותפת של יותר ממאה אנשי-עט סובייטיים, שמטרו יחד עם כתבי-יד גם את הסיבה ליצירתם: "חיפשו מיפלט אירוטי כדי להסתתר מפני המציאות, ה'יפהפיה' של בריה-מועצות, מציאות אפורה ומשמעמת שאין דוגמתה."

הם רואים בסידרת הסיפורים מעשה "פוליטי-פורנוגרפי מתקדם", ומשלבים בהנאה רבה תמונות אירוטיות נועזות עם טקסטים מארקסיסטיים כבדים, שהם בבחינת קדושים ברוסיה: "ההגיון וקארל מארקס הם כאילו וכאפס לעומת יש-בנה של אשה."

הספר, שהוצרכ למערב בידי אדם ממדינה מזרח-אירופית, יוצא לאור בארצות-הברית. על תזכות להוציאו לאור מתמודדות הוצאות מכבודות, ביניהן ההוצאה-לאור של "פלייבו".

קולנוע

סרטים

עולם הבלהות

של פליני

* * * * * סאטיריקון (סוודיה, תל-אביב) הוא בסוגי להשתוללות הדמיון ה-פרועה ביותר שנראתה עד האום על הכד. כאילו לקח מישהו את ג'וליאטה של ה-רוחות, הוציא מן הסרט כל סממן גציאיתי ומונן והותיר אך ורק את סיוטי הבלהות. ואם לא די בכך, הכפיל והשליש את עימתן עד כדי כך, שכל צופה נרמלי חייב לצאת המום ומבולבל מאולם הקולנוע.

סרטו החדש של פדריקו פליני מבוסס בצורה רופפת על סאטיריקון של פטרו-ניוס ארכיטר, רומאי שהיה רב הנואפים של נירון קיסר ותיאר בעסיסיות רבה את כל הסטיות, הזרות, תאורגיות והפולחנים הותיים של התקופה.

השלד העלילתי של הסרט הוא די פשוט. שני נערים חולמים על פני רומי העתיקה, אינם משמשים אלא תירוץ כדי לעבור מ-איפוריה אחת לנשיה, כשכל אחת מאפיוני דות אלה עומדת בפני עצמה ומשקפת צד אחר מן המציאות דאו (או אולי של היום) בעיניו של פליני.

אין טעם להתחיל ולפרש כל אחת מן ה-סצנות בסרט. פליני העלה בכונה דימויים מופשטים עד כדי כך שאפשר להוביק להם הרבה יותר מפירוש אחד, באותה מידה של הצלחה. כל נסיון לתאר במילים את אשר מעלה פליני על הכד נועד מראש לכשלון: כל צילום וצילום גרוש בסלילים ובפריטים

שעצמם היוואלית גדולה כל כך, עד שבלתי אפשרי למצוא לה הקבלה ספרותית, וכדי להסוס באמת את מה שנעשה על ה-בד, חובה לראות את הסרט יותר מפעם אחת.

אמלו מי שירבה לפנות עורף למשמעות האקטואלית של סאטיריקון לא יוכל להת-עלם מן הצד החזותי שבו. הצילום, ה-תאורה, האיסור, התפאורות והדרך בה בנוי כל צילום וצילום בפני עצמו, נותנים תו-צאות שלא היו מביישות את גדולי ה-ציירים של הרנסנס. פס הקול מהדהד יצירה בפני עצמה, משלים לעתים את הצילום ולעיתים מהווה לו ניגוד מכוון.

זהו סרט שאף אהב קולנוע לא ירצה להחמיץ, ושורבים יראוהו יותר מפעם א-פעם יעמוד בהם הכוח.

האציל

כעני מרוד

* * * * * המאושר והיצאנית (ארמון דוד, תל-אביב) - אם לשפוט לפי הכנאי (איו רובר) וכוכב הסרט, פליני נוארה ולפי השם שניתן לסרט בעברית, הוא נועד להיות המשך להצלחה הגדולה של אלכסנדר המאושר. אלא שעל הצלחות מעין אלה אין תזורים בקלות. זוהי אזהרה ל-צופים המתכווננים לחזות בהצגה חזירת של הומרו כפרי בריא.

אמנם גם המאושר והיצאנית מתרחש ב-כפר צרפתי, אלא שהעלילה מתגלגלת ב-צבעים קודרים הרבה יותר. גבור הסרט הוא אציל שירד מנכסיו המעבד את משפ-חתו בפרך, אך מסרב בעקשנות למכור את

סאטיריקון

טירתו המטה לנפול. במקום לבקר באיטליה של הכפר, הוא חוסך כסף וצד את כל ה-כלבים והחתולים שבסביבה, המוגשים כ-דיאטה קבועה ליד שולחנו. רודנותו בבני ביתו גדולה כל כך עד שבנו הופך נפתח ומגמגם, חסר בטחון וחסר אופי.

כל זאת, עד שהאציל הנכבד מגלה את פרנסים הקדוש, ידיד החיות וכל בריות הקביה. מאותו רגע והלאה הופכת המש-פחה לצמחוניות. הוא מיעד את פרוצת ה-כפר להיות אשת בנו וקופץ באותה קנאות מקיצוניות אחת לשנייה.

הבמאי מתיחס לכל הענין ברצינות גמו-רה. פליים נוארה מגלם את האציל ב-ריאליזם משכנע, והתוצאה היא שרודנותו הקנאית, בשני הכוונים, היא מפחידה יותר משהיא משעשעת.

הדמויות הקומיות באמת נמצאות בין בני-הכפר - הכומר שאינו מבחין בנסיים; השכן שאינו מוכן לספק לאציל כלבים ל-אכילה; הנוטריון רודף הכבוד ובנותיו, וה-יצאנית בעלת לבה-הזחב והנשמה התמימה מאחורי החיצוניות הגסה.

טיפוסים אלה אינם מקוריים במיוחד אבל הצלחתם מובטחת תמיד. חבל שהם מהווים רק חלק צדדי בסרט שאינו קומדיה של ממש ואף לא דרמה של ממש, אלא מין מוצר ביניים שבו השחקנים, כמה הלצות ויואליות טובות ומוסיקת הרקע, טובים מן התוכן עצמו.

העולם הזה

מתחילת

* * * * * שביד החלב (תכלת, ת"א) - סאטירה ארסית של לואיס בוגואל על הכנסיה הקאתולית וכל מה שעומד מאחור-יה. התמצאות מסוימת ברוי הכנסיה רצו-יה לשם הבנת הסרט.

* * * * * תסדה לי, אבל אתה נר שך את צארי (פריז, ת"א) מאוריה על סרטי האימים למיניהם מבויתת בהברקה רבה (דומן פולונסקי) ומשוחקת להפליא (ג'ק מקגורן ואלפי בל). למי שאינו מ-פחד מערפדים.

* * * * * הפירדף הגורלי (סוגרבי, ת"א) דילעות מוקצנות ומוסר מיושן מו-לידים אלימות שאין מנוס מ-פניה, בסרט מרתק ומעניין של אברהם פולונסקי, כנאי אמריקאי שנודה במשך עשרים שנה מן ה-בד ע"י דריפות מקיארתי. משחק משכנע של רוברט רופורד ורוברט בלייק (בדט קר).

* * * * * היה שזוף, קוזומבוס (אלני ב, ת"א) - סיפור אהבה של פליים רות (מועקת פורטנוי) על אינטלקטואל יהודי צעיר המתקשה לבחור בדרכו בחיים, ונערה יהודיה שעל אף התנהגותה החיצונית נשא-רת בורגנית בעומק נשמתה. מועבר אל ה-בד בנוריות רבה ע"י לארי פירס (תקרית בני-ירוק), תוך נסיון לחקור את הסממנים שגרמו להצלחת הבוגר. הנסיון הצליח.

* * * * * רוקן ואחיו (גורדון, ת"א) - סרטו הגדול של לוקינו ויסקונטי הביא את הגיאוריאליזם לשיאו, וגם אל קיצו. לספור על משפחה דרומית עניה העולה צפונה לחפש פרנסה, מצאו מבקרים שונים משמ-עות דתית עמוקה. אלו דילון ואני ג'ירארדו.